الدىڭغى جارتى جىلدا شىنجياڭ ەكونومىكاسىنىڭ "ورنىقتى، بلگەرلەگەن، جاقسى" جاعدايى كورنەكتى بولدى

(باسى 1 ـ بەتتە)

ەكىنىدەي بلگەرلەپ ناقتى سىستەگەن جاندى كورىنىستەر، ادامدى شاتتاندىراتىن ەكونومىكالىق كورسەتكىشتەر شىنجياڭ ەكونومىكاسىنىڭ بەلسەنە جاقسارۋعا بەت العان جاعدايىن قالپىتاستىردى.

ـــــ ومىرشەڭدىك كۇشكە كوز جىبەرسەك، تاپسىرىس كوبەيىپ، ءوندىرىس كۇشەيىپ، زاۋود ـ سەحتار جوعارى قارقىنمەن جۇمىس جۇرگىزدى.

ەكونومىكالىق قيىلدىڭ نەگىزگى كلەتكاسى رەتىندە، كاسىپورىن مەن كاسىپكەرلەردىڭ كەشىرمەلەرى مەن العان اسەرى ءبىر جەردەن ەكونومىيەكاسىنىڭ ۇدەرە العا تارتۋىنىڭ ناقتى بەينەسى سانالادى.

7 ـ ايدىڭ 20 ـ كۇنى شىنجياڭ شىڭشى تايحى ازىق ـ تۇلىق شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ ءوندىرىس سەحىندا ماشينالار گۇرىلدەپ جاتتى. بيىل وسى سەرىكتەستىك ون نەشە ءوندىرىس جەلىسىن جاڭادان كوبەيتىپ، ءونىم مولشەرى 5 ەسە ارتىپ، ساتىلۋ سوماسى 20 ميللىيون يۋاننان استى. "ۇكىمەت تاراۋلارى فينانستىق قولداۋ، ءوندىرىس فاكتورلارىمەن قامتاماسىز ەتۋ سياقتى جاقتاردا بىزگە وتە زور قولداۋ كورسەتىپ، سەرىكتەستىكتىڭ داموىنا قوزعاۋشى كۇش ۇستەدى". سەرىكتەستىكتىڭ باس ديرەكتورى ۋاڭ لاڭ بىلاي دەدى: ەندىگى جەردە جاڭالىق اشا زەرتتەۋ ـ اشۋ، ساپالى دا جوعارى ءونىمدى ءوندىرۋ، ساتۋ ارنالارىن كەڭەيتۋ سياقتى جاقتارعا زور كۇش جۇمساپ، جوعارى ساپالى داموىدى قۇلشىنا جۇزەگە اسىرامىز.

ـــــ قارجى قوسۇعا كوز جىبەرسەك، شىنجياڭ 2023 ـ جىلعى العاشقى ماۋسىمداعى "جۇمىس باستاۋ سىرناينى" شالىپ، ءبىر توپ كەلەلى قاتىناس، ەنەرگيا، سۋ يگىلىگى ينجەنەريالارىن جەدەل بلگەرلەتتى. الدىڭغى جارتى جىلدا اۋتونومىالى رايوننىڭ 70 ءتۇيىندى نسانى جاڭادان قۇرىلىس باستاپ، بۇعان قوسىلاتىن جالپى قارجى مولشەرى 337 ميلليارد 600 ميللىيون يۋان بولىپ، جۇمىس باستاۋ مولشەرى %78كە جەتىپ، جيىنى 51 ميلليارد 100 ميللىيون يۋان قارجى قوسۋ ورىندالدى. كەلەلى نساندار قارجى قوسۋدىڭ ارتۇىن جەبەتىن نەگىزگى قوزعاۋشى كۇشكە اينالدى.

7 ـ ايدىڭ 21 ـ كۇنى، سالىنىپ جاتقان دۇنيە جۇزىندەگى جوعارى جىلدامدىقتى تاس جول ەڭ ۇزىن تۇنەلى ـــ تيانشان جەڭىس تۇنەلىنىڭ كىرەر اۋزىنان تاعى قۇانىشتى حابار تارالدى! سول جاعى مەن وڭ جاعىنداعى ۇڭگىرىدىڭ گۇرس ەتىپ جارىلعان داۋىسىمەن وسى تۇنەلدىڭ سول جاعى مەن وڭ جاعىنداعى ۇڭگىردى قوسقاندا ۇزىندىعى 12 كيلومەتردەن اسىپ، تۇنەلدى ءساتتى تۇتاستىرۋعا جانە ءۇرىمجى ـ لوپنۇر جوعارى جىلدامدىقتى تاس جولىندا كولىكتەردىڭ ءساتتى قاتىناۋىنا تاماشا شارت ـ جاعداي ازىرلەدى.

بۇگىنگى قارجى قوسۇ تەبىنى ەرتەڭگى داموىدىڭ قارقىنى. نساندا اۋتوكولىك قاتىناعاننان كەيىن، ۇرىمجىدەن لوپنۇرعا دەيىنگى كولىكپەن ءجۇرۋ ارالىعى 200 كيلومەترگە تاياۋ قىسقارىپ، تيانشاننان ەندەي وتۋگە نەبارى 20 مينۇت كەتەدى، بۇل تيانشان الابى ەكونومىكاسىنىڭ داموىن جانە وڭىرلىك باسىمدىققا يە بايلىقتى اشۋدى جەبەۋ جولىنەن ماڭىزدى مانگە يە.

ـــــ ساپاعا كوز جىبەرسەك، بايلىقتىڭ كومەسكى كۇشىن اشىپ، شىنجياڭنىڭ "8 ءرى كاسىپ سالاسى شوعرى" قۇرىلىسىنىڭ كۇشى تاسقىنداپ، جوعارى ساپالى داموعا بەرىك تىرەك ازىرلەدى.

كومىر، كومىر ەلەكترى، كومىر حيميا ونەركاسىبى، جاسىل كەن شارۋاشىلىعى، جاڭا ماتەريالدار سياقتىلاردى ارقاۋ ەتكەن ءارقايسى ونەركاسىپ كاسىپورىندارى داموۋ ورايىن مەقتى يگەرىپ، باسىمدىققا يە كاسىپ سالالارىنىڭ تىزبەكتى ۇزارتۇىن، تىزبەكتى تولقىتاۋىن، تىزبەكتى كۇشەيتۋىن بلگەرلەتىپ، وسىزاماندانعان كاسىپ سالاسى جۇيەسىن قالىپتاستىرۋدى جەدەلدەتتى. 1 ـ ايدان 5 ـ ايعا دەيىن شىنجياڭنىڭ كولەمىنەن جوعارى ونەركاسىبىنىڭ ارتقان قۇنى سايكەس مەزگىلدەگىدەن %7 ارتتى.

تاياۋدا شىنجياڭ شين ـ يە مەملەكەت مەنشىگىندەگى مال ـ مۇلكتى باسقارۋ (توبى) شەكتى جاۋاپكەرشىلىك سەرىكتەستىگىنىڭ قاراستىلىعىنداعى شىنجياڭ شين ـ يە ەنەرگيا، حيميا ونەركاسىبى شەكتى جاۋاپكەرشىلىك سەرىكتەستىگىنىڭ جىلىنا 40 مىڭ تونىنا بىرىكپەلى فورمالدەگيد وندىرەتىن 1 ـ مەرزىمدىك نسانى سالىنىپ ءبىتىپ تاپسىرىپ بەرىلدى. "بۇل شين ـ يە ەنەرگيا، حيميا ونەركاسىبى شەكتى جاۋاپكەرشىلىك سەرىكتەستىگىنىڭ اتى زاتىنا ساي وسى زامانعى كومىر حيميا ونەركاسىبىندەگى 'تىزبەك جەتەكشىسى' كاسىپورنىنا اينالىپ، كومىر نەگىزدى جاڭا ماتەريالدارىدى جوعارى دەڭگەيلىلەندىرۋدە، كوپ نەگىزدەندىرۋدە ۇتىمدى ورايعا قول جەتكىزگەندىگىنىڭ بەلگىسى"، ـ دەدى شين ـ يە توبى پارتكومىنىڭ شۇجيى، القا باستىعى ۋان جىڭ.

كوكتەمدە باستالىپ، جازدا تەبىندەگەنگە دەيىن شىنجياڭ ەكونومىكاسىنىڭ "كۇيى ورنىقتى بولىپ، تەبىنى ارتتى"، بەلسەندى فاكتورلار مەن ءتيىمدى شارت ـ جاعدايلار كورنەكتى كوبەيىپ، تەبىندى قوزعاۋشى كۇشى، تاسقىنداعان ومىرشەڭدىك كۇشى ۇزدىكسىز تۇىنداۋدا.

قوزعالىس ەنەرگياسى شعارىلىپ، "بلگەرلەۋ" كۇشى اناعۇرلىم تاسقىنداي ءتۇستى

ەكونومىكانىڭ جوعارى ساپالى داموىن بلگەرلەۋ كەندىك ءسوز. شىنجياڭ قابىلەتىن ارتتىرىپ، باسىمدىعىن ساۋلەلەندىرىپ، سەرپىمدىلىگىن كۇشەيتىپ، "ورنىقتى بولۋداعى" شەشۋشى ءتۇيىندەدى يگەرىپ، "بلگەرلەۋدەگى" كىرىسۋ ءتۇيىنىن ءدال تاپتى.

ەسىك اشۋ، ءسوزسىز، باسپ وتەتىن جول، ول جاعدايدىڭ وزگەرىسىنە دەم بەرەدى.

ورتا ازياداعى كوپتەگەن ەلدىڭ جۇڭگودا تۇراتىن باس ەلشىلەرى شىنجياڭدا ەكسكۇرسيادا، سايارداۋ بولىپ، اۋتونومىالى رايونمەن كەزەكتەگى شەكارا وتكەلىنىن، كەدەننەن ءوتۋ، ەكونومىكا ـ ساۋدا بارىس ـ كەلىسى سياقتى جاقتاردىڭ كورنەكتى ماسەلەلەردى شىكەرىلەي اقىلداسىپ شەشتى؛

شىنجياڭنىڭ پارتيا، ۇكىمەت ژاكىلدەر ۇيىرمەسى نىڭشيا سياقتى ولكە ـ رايوندارعا بارىپ تەكسەرۋدە، ۇيرەنۋدە بولىپ، باتىس سولتۇستىگەگى ولكە ـ رايوننىڭ سەلبەسپ باتىسقا ەسىك اشۋ قىزمەت مەحانيزمىن ورناتۋدى بلگەرلەتىپ، شىنجياڭنىڭ "باتىستان ەنگىزىپ، شىعىستان اكەلۋ"، "شىعىسپەن بىرلەسپ باتىسقا شعارۋ" سىندى شىكى جاقتا تۇتاسقان، سىرتپەن ۇلاسقان جاعدايىن جەدەل قالىپتاستىردى؛

جوعارى دارەجەلى جۇڭگو شىنجياڭ دوستىق اۋىس ـ كۇيىس ساپارلاۋ ۇيىرمەسى ورتا ازياداعى ەلدەرگە ساپارلاي بارىپ، باتىسقا ەسىك اشۋداعى "دوستار شەڭبەرىن" ۇزدىكسىز كەڭەيتتى؛

13 ـ كەزەكتى جۇڭگو شىنجياڭ قاشقار . ورتا ازيا، وڭتۇستىك ازيا تاۋار ساۋدا جارمەڭكەسى سالاتاپەن وتكىزىلىپ، ءار كەزەكتەن بەرگى جارمەڭكەگە قاتىناسقان شەتەلدىك ساۋداگەرلەر ەڭ كوپ، قول جەتكىزگەن ناتيجەسى ەڭ جاقسى ءبىر رەتكى "قاشقار جارمەڭكەسى" بولدى؛

...

وسىلاردىڭ ءبارى بيىل شىنجياڭنىڭ ىرىقتىلىقپەن ىسكەرلىك كورسەتىپ، جوعارى دەڭگەيدەگى سىرتقا ەسىك اشۋدى بلگەرلەتۋىنىڭ ەڭ جاڭا انقتاماسى بولىپ تابىلادى.

جوعارى دەڭگەيدەگى سىرتقا ەسىك اشۋ رەفورمانى جەبەۋگە، داموىدى جەبەۋگە، جاڭالىق اشۋدى جەبەۋگە ءتيىمدى، جاڭا قوزعالىس ەنەرگياسىن جەتىلدىرىپ جانە زورايتىپ، الەمدىك بازارمەن جانە الەمدىك بايلىقپەن تولىق تۇتاسۋعا ءتيىمدى.

قاشقار كەشەندى قورعامالى باجى اۋماعىندا جۇڭشۇن ەلەكترونىدى ساۋدا ىستەرى (شىنجياڭ) شەكتى سەرىكتەستىگى وسى ارادا سىرتقى ساۋدامەن ارناۋلى شۇعىلدانادى. "ءبىز زاتتاردى چاڭجياڭ اتراۋىنان، جۇجياڭ اتراۋىنان وسى اراعا جيىپ، ونان ورتا ازيا، ەۋروپا سياقتى جەرلەرگە جىبەرەمىز، ءار كۇنى ەلەكترونىدى ساۋدا ىستەرى تاپسىرىستان 120 مىڭنان بىتىرەمىز"، ـ دەدى وسى سەرىكتەستىكتىڭ باس ديرەكتورى جاڭ چي.

قالىڭ اعىننان تارتپاساڭ باس، اينالارسىڭ كەڭ وزەن ـ داريا. "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جولدى" بىرگە قۇرۋ باستاماسى ورتاعا قويىلعان 10 ـ جىلى شىنجياڭ وڭىرلىك ورىن باسىمدىعىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، مەملەكەتتىڭ باتىسقا ەسىك اشۋ جالپى تۇلعالىق ورنالاستىرۋىمەن بەلسەنە توعىسىپ، جىبەك جولى ەكونومىكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايونىن جەدەل قۇرۋدى بلگەرلەتىپ، ءۇرىمجى حالقارالىق قۇرلىقتىق پورت اۋماعى تورابىنىڭ قۇاتىن، دەڭگەيىن ورنىقتى ارتتىرىپ، قاشقار، قورعاس ەكونومىكالىق اشۋ رايوننىڭ تىرەكتىك رولىن تىنباي كۇشەيتىپ، "5 ۇلكەن ورتالىق" سياقتى قۇرىلىستاردى جەدەل بلگەرلەتىپ، شەكارا وتكەلىنىڭ يقۇاتىن ۇزدىكسىز كەمەلدەندىردى.

الدىڭغى جارتى جىلدا شىنجياڭنىڭ سىرتقى ساۋدا يمپورت ـ ەكسپورت جالپى قۇنى 149 ميلليارد 620 ميللىيون يۋان حالىق اقشاسىنا جەتىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %2. 65 ارتىپ، يمپورت ـ ەكسپورتتىڭ ارتۇ جىلدامدىعى بۇكىل ەلدىڭ ارتۇ جىلدامدىعىنان 1. 63 پايىز جوعارى بولدى. شىنجياڭنىڭ سىرتقى ساۋدا جالپى قۇنى 10 جىلدان بەرگى سول تۇستاعى ەڭ جوعارى دەڭگەيدى جاراتىپ، بۇكىل رايوننىڭ جوعارى ساپالى داموىنا "بلگەرلەۋ" كۇشىن تىنباي توپتادى.

جاڭالىق اشۋ ءبىرىنشى قوزعاۋشى كۇش، ول داموۋ باسىمدىعىن قايتالاي تۇلعالادى.

شىنجياڭ شين ـ يان مۇشىن عىلىم ـ تەحنيكا شەكتى سەرىكتەستىگىنىڭ باس قۇراستىرۋ سەحىندا ەڭ جاڭا زەرتتەپ جاسالعان، 3 ـ ۇرپاق اۋتوماتتى سۇرلەمدىك جەم ـ ءشوپ جيىن ـ تەرىن ماشيناسى ءتىزىلىپتى.

"بۇل ماشينانىڭ ورۋ مولشەرى مەن جۇمىس قارقىنىن وزدىگىنەن سايكەستىرۋدى سياقتى 10 نەشە ءتۇرلى يقۇاتىندا زەردەلىلەنگەن مەڭگەرۋ جۇزەگە اسىرىلدى، تەحنيكا دەڭگەيى ەل ىشىندە الدىڭغى قاتاردا تۇرادى". وسى سەرىكتەستىكتىڭ تەحنيكا ورتالىعى مال شارۋاشىلىعى ماشينالارى نسان گرۋپپاسىنىڭ زەرتتەۋ ـ اشۋ ينجەنەرى شيە شينيا بىلاي دەدى: اسىرەسە، جابدىقتىڭ قوزعالاتىن ـ قوزعالمايتىن ءدۇزىننىڭ ارالعىن اۋتوماتتى رەتتەۋدى تەكسەرۋ جۇيەسى ەل ىشىندەگى اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينا جابدىقتارى تەحنيكاسىنداعى بوستىقتى تولتىردى.

شىنجياڭ عىلىم ـ تەحنيكادا جاڭالىق اشۋدى اناعۇرلىم كورنەكتى ورىنعا قويىپ، داموعا جاڭالىق اشۋ ارقىلى دەم بەرۋ ستراتەگياسىن، عىلىم ـ تەحنيكا ارقىلى شىنجياڭدى گۇلدەندىرۋ ستراتەگياسىن جانە دارىندىلار جاعىندا قۇاتتى رايون ستراتەگياسىن شكەرىلەي اتقارىپ، عىلىم ـ تەحنيكادا جاڭالىق اشۋ دەڭگەيىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتتى، جوعارى، جاڭا تەحنيكالىق كاسىپورىندار شوعرى ۇزدىكسىز زورايىپ، جاڭا قوزعالىس ەنەرگياسىنىڭ جەتەكشىلىك رولى كۇن ساين كورنەكتىلەندى.

قازىرگە دەيىن شىنجياڭداعى جوعارى، جاڭا تەحنيكالىق كاسىپورىندار 1368گە جەتىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %4. 43 ارتىپ، سانى مەن ارتۇ مولشەرى بىردەي تاريحتاعى ەڭ جوعارى دەڭگەيدى جاراتتى.

اۋتونومىالى رايوندىق عىلىم ـ تەحنيكا مەڭگەرمەسى پارتيا باسشىلىق گرۋپپاسىنىڭ شۇجيى ۋاڭ چىڭ مىنالاردى ءبىلدىردى: عىلىم ـ تەحنيكالىق كاسىپورىندار جەتىلدىرۋ جۇيەسىن اقاۋسىزداندىرۋ، جوعارى، جاڭا تەحنيكالىق كاسىپورىندار دى ەسەلەپ ارتتىرۋ ارەكەتىن اتقارۋدى كۇشەيتۋ، "كوپ بولىپ شارۋاشىلىق قۇرۋ، جالپى قاۋىم جاڭالىق اشۋ" دانەكەرى بوينىشا جەتىلدىرۋ تەبىنىن ارتتىرۋ سياقتى شارالار ارقىلى كاسىپورىندارداڭ ىشكى قوزعاۋشى كۇشىن تولىق قاۋلاتىپ، جاڭالىق اشا داموۋدىڭ تاعانىن بەكەمدەيمىز.

تۇتىنۋ ەڭ سوڭعى سۇرانىس، ەكونومىكالىق داموۋدىڭ نەگىزدىك قوزعاۋشى كۇشى.

كوكتەم ءوتىپ، جازعا اۋناعالى شىنجياڭنىڭ ساياحات ورلەۋى ۇزدىكسىز كوتەرىلدى. 6 ـ ايدا 2023 ـ جىلعى اۋتونومىالى رايوننىڭ ساياحاتتى دامىتۋ جىنالىسى اشىلىپ، ساياحات كاسىبىنىڭ جالىنىن قاۋلاتا ءتۇستى. ءارقايسى ءىرى ساياحات كورىنىس وڭىرلەرى "ساياحاتشىلاردى باۋراۋ ۇلگىسىن" باستادى، ۇلكەن اۋتوبۇزدار بىرىنەن سوڭ ءبىرى قاتىناپ، ساياحاتشىلار ىركەس ـ تىركەس كوبەيىپ، ساياحات كىرىسى ۇزدىكسىز ارتتى.

الدىڭغى جارتى جىلدا شىنجياڭ بوينىشا جالپى 102 ميلليون ساياحاتشى (رەت) قابىلدانىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %49. 31 ارتىپ، ساياحات كىرىسى 92 ميلليارد 276 ميللىيون يۋانعا جەتىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %64. 73 ارتتى.

ساياحات بازارىنىڭ تەز قالپىنا كەلۋى شىنجياڭنىڭ تۇتىنۋ بازارىنىڭ قارىستاعان ومىرشەڭدىك كۇشى مەن وراسان زور كومەسكى كۇشىن كورسەتتى.

ءتۇن پەردەسى جابىلىپ، ءتۇستى شىراقتار اسپاندى نۇرلاندىردى. 7 ـ ايدىڭ 22 ـ كۇنى كەشتە ءۇرىمجى قالاسى شۇيموگۋ رايونى تيانشان مەيگۇيۋە چىڭدا ءتۇرلى ءدامدى تاعامدار جايماسىنىڭ الدىندا ادامدار ءىين تىرەستى. "كوپشىلىك تارتىپپەن شىرەتكە تۇرىڭىزدار، قازىر داين بولادى"! ساۋداسى كۇسەت جايما قوجايىننىڭ جۇزىننەن كۇلكى ەسەدى.

قادام ساين كوركەم كورىنىس مەن مۇندالاپ، يرەلەڭدەگەن جولدار اسەم باققا باستادى. قاشقار بايىرعى قالاسى باي دا ۇزاق تاريحي نەگىزگە سۇيەنىپ، كوپتەگەن ساياحاتتىق "ءسوزسىز باراتىن جەرلەر" مەن ەرەكشە كوشە اۋماقتارىن قۇرىپ، سانسىز ساياحاتشىنى وزىنە باۋرادى. "قوناق ءۇي كۇندە تولىپ كەتەدى، الدىن الا تاپسىرىس بەرۋ كەرەك"، ـ دەدى قاشقار بايىرعى قالا حالقىنىڭ تۇسەلحاناسىنىڭ تيجاراتشىسى گاۋ ليانشياڭ.

اۋتوكولىك توقتاتۋدا شىرەتكە تۇرۋ كەرەك، اسحانادا ورىن كۇتۋ كەرەك... بيىل شىنجياڭ تۇتىنۋ جەبەۋ ساياساتتارىنىڭ تياناقتانىپ، ونىمدىلىك كورسەتۋىن بەلسەنە ىلگەرىلەتىپ، اس ـ سۋ تۇتىنۋىن سەرپىلتىپ، اۋتوكولىك تۇتىنۋىن شابىتتاندىرىپ، مادەنيەت ـ ساياحات تۇتىنۋىن كەڭەيتىپ، كەشكى تۇتىنۋدى جانداندىرىپ، تۇتىنۋ كاسىپ كۇيى مەن تۇتىنۋ ورتاسىندا جاڭالىق اشىپ، تۇتىنۋ بازارىنىڭ وسى جازدا ۇزدىكسىز جاندانۋىنا مۇمكىندىك جاسادى.

تۇتىنۋ سۇرانىسىنىڭ ارتۋى ـــ ەكونومىكانىڭ جاقسارۋعا بەت العاندىعىنىڭ بەلگىسى ـــ ادامدارداڭ بولاشاقتا دەگەن نىق سەنىمى مەن ءۇمىتى. 1 ـ ايدان 5 ـ ايعا دەيىن شىنجياڭنىڭ قوعامدىق تۇتىنۋ بۇيىمدارىنىڭ بولشەك ساتىلۋ جالپى سوماسى 141 ميلليارد 297 ميللىيون يۋان بولىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %6. 7 ارتىپ، ارتۋ قارقىنى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 9. 5 پايىز جوعارىلادى.

بولاشاق ۇمىتكە تولى، "جاقسى" فاكتورلار جەدەل توپتالۋدا

كاسىپورىننىڭ تىركەلۋىنە قانشا ۋاقىت كەرەك؟ ەڭ تەز بولعاندا 2 كۇن جەتەدى؛ شاعىن كاسىپورىندار ءىس بىتىرگەندە كۇالىگىن ۇمىت قالدىرسا قايتۋ كەرەك؟ تولىقتاۋعا مۇمكىندىك قالدىرىپ قابىلداۋعا بولادى؛ ادەتتەگى كاسىپورىندار بارلىق ءىستى ءبىر توردا ءبىر تۇتاس بىتىرەدى، جالپى بارىسىن توردا بىتىرەدى، 3 قىزمەت كۇنى ىشىندە ءبىر جولدا بىتىرەدى؛ كاسىپورىندارعا ساياتىن بەلگىلەمەگە قايشى اقى الۋدى جونگە سالۋ تەبىنىن ارتتىرىپ، تيجارات تۇلعالارىنىڭ اۋرتپالىعىن جەڭىلدەتتى...

مەحانيزمدى ىركىلىسسىزدەندىرىپ، ورتانى ساپالىلاندىردى، حالقىنىق كاسىپورىندارداڭ سەنىمى نعايا ءتۇستى.

بىلتىردان باستاپ شىنجياڭ شارۋاشىلىق ـ ساۋدا ورتاسىن ساپالىلاندىرۋ قىزمەتىن زور كۇشپەن ىلگەرىلەتىپ، «اۋتونومىالى رايوننىڭ شارۋاشىلىق ـ ساۋدا ورتاسىن ساپالىلاندىرۋ، دەڭگەيىن جوعارىلاتۋ 3 جىلدىق ارەكەت جوباسىن (2022 ـــ 2025 ـ جىل)» باسپ تاراتتى، كاسىپورىندارعا تيىمدىلىك جاساۋ، كاسىپورىندارعا پايدا جەتكىزۋ ساياساتارى ءجىبى شعارىلىپ، كاسىپورىندارداڭ ورنىقتى تيجارات جۇرگىزۋىن جانە جاڭالىق اشا داموىن قورعادى.

قاجەتسىنۋدى سۇراستىرىپ، قيىن ماسەلەلەردى شەشكەن سوڭ، كاسىپورىندار ءتىپتى دە الاڭسىز بولدى.

بيىل 2 ـ ايدا اۋتونومىالى رايون كاسىپكەرلەر اڭگىمە ءماجلىسىن اشىپ، شىنجياڭدا تۇراتىن ورتالىق كاسىپورىندارىنىڭ، اۋتونومىالى رايونعا قاراستى مەملەكەت مەنشىگىندەگى كاسىپورىندارداڭ جانە اۋتونومىالى رايوندىق حالقىنىق كاسىپورىندارداڭ، شەتەل قارجىلاندىرعان كاسىپورىندارداڭ ۋاكىلدەرىمەن داموۋ ۇلى جوسپارىن بىرگە اقىلداسىپ، شىنجياڭدى قارجى قوسپ، كاسىپتى گۇلدەندىرۋدىڭ قۇنارلى توپىراعىنا اينالدىرۋعا مۇمكىندىك جاسادى.

5 ـ ايدىڭ سوڭىندا 2023 ـ جىلعى حالقىنىق كاسىپورىندارداڭ وڭتۇستىك شىنجياڭنىڭ داموىن بلگەرلەتۋ جىنالىسى قاشقار قالاسىندا وتكىزىلدى، بۇكىل ەلدىڭ جەر ـ جەرىنەن جانە شىنجياڭ ىشىنەن كەلگەن 600دەن استام حالقىنىق كاسىپكەرلەر مەن سىلى قوناقتار وڭتۇستىك شىنجياڭدا باس قوسپ، ساۋدا ارقىلى ءبىر ـ بىرىمەن بايلانىس جاساپ، كەڭەسىپ، سەلبەستىك جاساستى.

"'ويداعىداي بىرەگەي كۇتۋشى'، 'ساپالى قىزمەتشى' بولامىز"، "ەڭ زور قۇلشىنىس جاساپ، نىساندارداڭ تياناقتانۋىنا، كاسىپورىندارداڭ داموىنا ەڭ تاماشا ورتا ازىرلەيمىز"... جىنالىستا جەر ـ جەر شارۋاشىلىق ـ ساۋدا ورتاسىن ۇزدىكسىز ساپالىلاندىرۋ جونىندە ايىندى ۋادە بەرىپ، كاسىپكەرلەردىڭ ويىن ءداپ باستى. شىنجياڭنىڭ حالقىنىق شارۋاشىلىقتا ءمان بەرۋدى، حالقىنىق شارۋاشىلىقتى قولداۋدى، حالقىنىق كاسىپكەرلەرگە قۇرمەت ەتۋدى سىندى كۇشتى سيگنالدى ونان ارى تاراتتى.

7 ـ ايدا اۋتونومىالى رايوننىڭ رايونعا قاراستى مەملەكەت مەنشىگىندەگى كاسىپورىندارداڭ جوعارى ساپالى داموۋدى قامتاماسىز ەتۋگە ءماجلىسى اشىلىپ، بۇكىل رايوندىق مەملەكەت مەنشىگىندەگى مال ـ مۇلكتىڭ، مەملەكەت مەنشىگىندەگى كاسىپورىندارداڭ ورىندى ونان ارى ءداپ باسپ تاۋىپ، وي جەلىسىن اشالاپ، مىندەتتى ايقىنداپ، ۇزدىكسىز كۇشەيتۋىن، ساپالىلانۋىن، زورايۋىن بلگەرلەتتى.

...

ءبىر قىدىرۋ شارالار بازارعا "اناعۇرلىم كوپ سەنىم" ۇستەپ، كاسىپكەرلەر ەركىن ارەكەتتەنىپ، شايقاسقا جەڭىل اتتانىپ، بار ىنتا ـ پەيىلىمەن داموۋدى كوزدەدى، تيجارات تۇلعالارى اناعۇرلىم زورايدى.

2 ميللىيون 300 مىڭنان استام تيجارات تۇلعاسى ـــ جۇمىسقا قابىلداۋدىڭ ترەگى جانە نەگىزگى كۇش قوسىنى، تيجارات تۇلعاسى ورنىقتى بولسا، جۇمىس ورنى ورنىقتى بولادى.

ءبىرىنشى ماۋسىمداعى ساناق ساندى مالىمەتىنەن قاراعاندا، شىنجياڭنىڭ قالا ـ قالاشقتارىندا جاڭادان 164 مىڭ 800 ادام جۇمىستانىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %71 ارتقان؛ جۇمىستانۋى قيىنعا سوققاندار 8500 ادام جۇمىستانىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %9. 30 ارتقان؛ اۋىل ـ قىستاق ەڭبەككۇشتەرىنەن ءبىر ميللىيون 135 مىڭ ادام (رەت) سىرتقا شىعىپ جۇمىس ىستەپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %8. 13 ارتقان.

وسى 3 توپ ساندى مالىمەتتىڭ زور مولشەردە ارتۋى حالىق تۇرمىسى ىرىس ـ قۇتىن ارتتىرۋدىڭ شىنجياڭنىڭ ەكونومىكالىق داموىنىڭ شعار ءتۇينى جانە تابان تىرەر تياناعى ەكەندىگىن، ەكونومىكالىق داموۋدىڭ ونىمدىلىگى ەڭ سوڭىندا حالىق بۇقاراسىنىڭ باقىت سەزىمىنىڭ كۇشتىلىگىن، تابىس سەزىمىنىڭ جەتكىلىكتى ەكەندىگىن تولىق ايگىلەيدى.

بۇقارا ەڭ كوڭىل ءبولىپ وتىرعان سالالاردا نەگىزگى حالىق تۇرمىسىن قامتاماسىز ەتۋدىڭ ونىمدىلىگى كورنەكتى بولدى.

زات باعاسىنان قاراعاندا، كومىردىڭ وزىق ءوندىرىس قۇاتى قۇرىلىسىن كۇشەيتىپ، تازا ەنەرگياەمەن قامداۋدى كەڭەيتتى، نەگىزگى ەنەرگيا ونىمدەرىمەن قامداۋ جەتكىلىكتى، ءتۇرلى اۋىل شارۋاشىلىعى قوسىمشا ونىمدەرىنىڭ زاتى تولىق، باعاسى ورنىقتى بولدى. 1 ـــ 5 ـ ايعا دەيىن تۇرعىندارداڭ تۇتىنۋ باعاسى (CPI) سايكەس مەزگىلدەگىدەن %2. 1 ارتىپ، ۇزدىكسىز ۇيلەسىمدى ارالقتا اينالىس جاساپ، تۇتاس جىلداعى زات باعاسىنىڭ ورنىقتىلىعىنا نەگىز قالادى.

كىرىستەن قاراعاندا، ءبىرىنشى ماۋسىمدا شىنجياڭنىڭ جۇمىستاندىرۋ جاعدايى ۇزدىكسىز جاقسارىپ، تۇرعىندارداڭ كىرىسى ورنىقتى ارتىپ، بۇكىل رايوندىعى تۇرعىندارداڭ جان باسىنداعى قولداعى تابىسى 5939 يۋانعا جەتىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %4 ارتقان. ءار ۇلت بۇقاراسىنىڭ كۇندەلىكتى تۇرمىس بۇيىمدارى، ءۇش ۋاقتى تاماعى، كيىم ـ كەشەگى، ازىق ـ تۇلىگى، تۇرار جاي، ءجۇرىس ـ تۇرىسى پارەندەسى قامتاماسىز ەتىلدى.

شارۋاشىلىق ـ ساۋدا ورتاسى ساپالىلانىپ، دەڭگەيى جوعارىلادى، بازار مەجىسى كورنەكتى جاقساردى، جۇمىستانۋ، زات باعاسى دا جالپى جاقتان ورنىقتى بولىپ، تۇرعىندارداڭ كىرىسى ۇزدىكسىز ارتتى... ماكرولىق جاقتان قاراعاندا، شىنجياڭ ەكونومىكاسىنىڭ جوعارى ساپالى داموىن قولدايتىن بەلسەندى فاكتورلار مەن ءتيىمدى شارت ـ جاعدايلار كورنەكتى كوبەيدى.

اعىس اناعۇرلىم اساۋ تارتىپ، اناعۇرلىم قايقاڭعا كەلگەن مەزگىلدە اۋقىمدى يگەرىپ، ورايدى قولدان جىبەرمەۋ كەرەك. قولايلى ساتتەن ۇتىمدى پايدالانىپ العا باسۋ بارىسىندا اناعۇرلىم زور قامال الىپ، باسەكەلەسە داموۋ بارىسىندا تىڭنان جول سالۋ كەرەك.

جىل ورتاسىندا شىنجياڭ ەكونومىكاسىنا نازار سالعاندا، ءبىز مىنانى بايقادىق: "جارتى جىلدا تابىستى بولۋدى" جاڭا باستاما ەتىپ، "تۇتاس جىلدا تابىستى بولۋعا" قاراي قايراتتانا ۇمتىلعان، شىنجياڭنىڭ قابىلەتى قارىمدى، تەبىنى بولەك، سەنىمى نىق!

(باسى 1 ـ بەتتە)

شىنجياڭ تۇڭعىش رەت جىلدىق جاسىل ەلەكتر ساۋداسىن ۇيىمداستىرىپ، جاسىل ەلەكتر تۇتىنۋشى كاسىپورىندارداڭ جاسىل ەلەكترمەن ۇزاق ۋاقىت ورنىقتى قامدالۋ بازار قاجەتىن قاناعاتتاندىردى.

جاسىل ەلەكتر ساۋداسىن بلگەرلەتۋ ءۇشىن، مەملەكەت ەلەكتر تورى شىنجياڭ ەلەكتر قۇاتى شەكتى سەرىكتەستىگى جاڭا ەنەرگيا كاسىپورىندارىن جەلىگە قوسۋدى سناۋ، ساۋدا ۇيىمداستىرۋ سياقتى قىزمەتتەردە جوعارى ءونىمدى قىزمەت وتەپ، جاسىل ەلەكتردىڭ "ورتانى قورعاۋ ارتىق باعاسى" ارقىلى جاڭا ەنەرگيا كاسىپورىندارىنىڭ پايداسىن جوعارىلاتىپ، جاڭا ەنەرگيانىڭ باياندى داموىن ساياساتتىق قامتاماسىز ەتۋدەن بىرتىندەپ بازار ارقىلى دەمەۋگە ءوتۋدىن بلگەرلەتىپ، جاڭا ەنەرگيانى قابىلداۋعا جانە كاسىپ سالاسىنىڭ داموىنا جاڭا جۇزەگە اسىرۋ جولىن ازىرلەدى.

قازىرگە دەيىن شىنجياڭ ەلەكتر قۇاتى ساۋدا ورتالىعى شەكتى سەرىكتەستىگى جالپى 13 توپ جاسىل ەلەكتر ساۋداسىن ۇيىمداستىرىپ، جيىنى 52 جاسىل ەلەكتر تۇتىنۋشى كاسىپورىن ءۇشىن جاسىل ۇقىق ـ مۇددە قۇنىن جاراتىپ، 29 قالپىتى باعاداعى جاڭا ەنەرگيا كاسىپورىننا ەكونومىكالىق ونىمدىلىك ۇستەپ، شىنجياڭنىڭ ەكونومىكالىق، قوعامدىق داموۋىنىڭ جاسىلعا قاراي تيپ وزگەرتۋىن قوس باعىتتا بلگەرلەتتى.